

Izabela Buchowicz

Szkoła Główna Handlowa

PRZEMIANY DEMOGRAFICZNE A DOSTOSOWANIE POLSKIEGO SYSTEMU EDUKACJI

Wprowadzenie

Zmiany demograficzne zachodzące na świecie nie omijają Polski, a wyrażają się przede wszystkim w sferze tworzenia i rozwoju rodzin¹. Przejawiają się głównie w spadku liczby zawieranych małżeństw oraz liczby urodzeń. W konsekwencji zachodzą niekorzystne zmiany wielu wskaźników demograficznych, jak np. bardzo niski przyrost naturalny, niskie wskaźniki dzietności czy podwyższenie wieku urodzenia pierwszego dziecka. Przyczyn przemian demograficznych należy upatrywać w zachodzących zmianach społecznych, takich jak zwiększająca się aktywność zawodowa i edukacyjna kobiet, opóźnianie momentu zawierania małżeństwa, utrwalanie się modelu rodziny z jednym dzieckiem lub bez dzieci, wzrost liczby rozwodów, wzrost liczby rodzin niepełnych oraz wzrost liczby jednoosobowych gospodarstw domowych. Zachodzące przemiany demograficzne związane są z postępującymi procesami modernizacyjnymi i procesem transformacji systemowej rozpoczętej w Polsce w 1989 roku². Wszystkie te zdarzenia powodują, że niekorzystnie zmienia się struktura wiekowa społeczeństwa polskiego. Jest coraz mniej osób w wieku 3-24 lata. Mamy coraz mniej uczestników systemu edukacji, a w związku z tym systemu szkolnego. W przyszłości wystąpią braki wykwalifikowanej kadry specjalistów na rynku pracy. Dynamicznie zmieniający się potencjał demograficzny naszego kraju musi pociągnąć za sobą zmiany w wielu sferach naszego życia, w tym również w systemie edukacji.

¹ I. Kotowska: Zmiany stanu i struktury rodzin w kontekście przemian procesów demograficznych w Polsce w latach 1988-2001. W: Problemy demograficzne Polski przed wejściem do Unii Europejskiej. Red. Z. Strzelecki. PWE, Warszawa 2003; Przemiany demograficzne w Polsce w latach 90. w świetle koncepcji drugiego przejścia demograficznego. Red. I. Kotowska. SGH, Warszawa 1999.

² Z. Strzelecki: Europa – Polska. Stan i perspektywy demograficzne (1980-2050). W: Problemy demograficzne Polski przed wejściem do Unii Europejskiej, op. cit.

W dzisiejszych czasach wiedza jest wartością pożądaną. Dostrzega się jej znaczenie jako czynnika wpływającego na poprawę warunków bytu, szansy awansu społecznego i zawodowego oraz jako elementu zabezpieczającego przed bezrobociem. Osoby lepiej wykształcone rzadziej pozostają bez pracy, uzyskują wyższe zarobki i mają lepszą pozycję na rynku pracy. Dzięki temu od lat można obserwować zwiększający się udział ludności wysoko wykwalifikowanej, a w tym z wyższym wykształceniem w społeczeństwie polskim³. Współcześnie coraz częściej traktuje się wiedzę jako bogactwo, a dobrze wykształceni pracownicy są wciąż poszukiwani⁴. Coraz bardziej docenia się fakt, że o rozwoju i konkurencyjności gospodarki decydują w większym stopniu m.in. nowoczesność ludzkiej wiedzy oraz poziom i jakość wykształcenia⁵.

Niekorzystne zmiany demograficzne i wzrost znaczenia edukacji mogą być elementami oddziałującymi na kształt systemu edukacji⁶.

Zmiany demograficzne w Polsce

Coraz mniejsza liczba dzieci w przedszkolach i uczniów na różnych poziomach edukacji szkolnej jest efektem spadku liczby urodzeń w Polsce, który obrazują również wskaźniki przyrostu naturalnego (por. tabela 1). Od drugiej połowy lat 90. wskaźniki przyrostu naturalnego były bliskie zeru, a w latach 2002-2005 były nawet ujemne (osiągając wartości do -0,4 promila). W takiej sytuacji nie ma prostej zastępowalności pokoleń, a liczba dzieci i młodzieży maleje. Proces ten jest bardziej dotkliwy w mieście, ponieważ wskaźniki urodzeń są tu niższe niż na wsi.

Maleje liczba osób w wieku 3-24 lata (por. tabela 2). W konsekwencji zmniejsza się liczba uczestników systemu szkolnego. Prognozy ONZ na kolejne lata nie są optymistyczne. Zakładają one, że liczba ludności naszego kraju spadnie do 37 mln w 2025 roku i do 32 mln w 2060 roku. Maleje i maleć będzie liczba dzieci i młodzieży (por. tabela 2). Od 1995 roku do 2010 roku liczba osób w wieku od 3 do 24 lat zmalała o 3,7 mln (tj. o ok. 32%).

³ Biała księga edukacji i kształcenia proponuje państwom członkowskim Unii Europejskiej model społeczeństwa uczącego się.

⁴ K. Zamorska: Edukacja sprawa prywatna czy publiczna. W: Polityka społeczna w procesie integracji europejskiej – Przegląd problemów. Red. A. Rączaszek, W. Koczur. Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2009.

⁵ J. Auleytner: Polityka edukacyjna a konkurencyjność kapitału ludzkiego. W: Edukacja w perspektywie integracji Europy. Red. M. Ochmański, T. Sokołowska-Dzioba, A. Pielecki. Warszawa 2001.

⁶ A. Rzymelka-Frańkiewicz: Politycy wobec przemian edukacyjnych. Studium odpowiedzialności społecznej. Toruń 2010.

Tabela 1

Liczba ludności, urodzenia i przyrost naturalny w Polsce w wybranych latach

Rok	Liczba ludności w tys.	Urodzenia żywe w tys.	Przyrost naturalny w tys.	Przyrost naturalny na 1000 ludności
1990	38 073	547,7	157,4	4,1
1995	38 284	433,1	47,0	1,2
2000	38 254	378,3	10,3	0,3
2005	38 157	364,4	-3,9	-0,1
2010	38 200	413,3	34,8	0,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznika Demograficznego 2011. GUS, Warszawa.

Największy spadek odnotowano w grupie dzieci uczących się w szkołach podstawowych, bo aż o 1,6 mln. Populacja młodzieży w wieku gimnazjalnym zmalała od 1995 roku do 2010 roku o 730 tys. W grupie wiekowej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych największy ubytek nastąpił pomiędzy 2000 rokiem a 2010 rokiem. Populacja tych osób zmalała o blisko 600 tys.

Tabela 2

Liczba ludności Polski według wieku w wybranych latach (w tys.)

Wiek	1995	2000	2005	2010
3-24 lata	11 740,9	12 615,6	9 325,0	8 029,1
3-6 lat	2130,6	1738,5	1471,7	1475,1
7-12 lat	3826,2	3204,3	2611,5	2206,0
13-15 lat	1999,4	1862,8	1589,4	1269,1
16-18 lat	1932,1	2044,9	1707,9	1447,7
19-24 lata	1852,6*	3765,1	1944,5	1631,2

* Dane dotyczą ludności w wieku 19-21 lat.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2010/2011”. GUS, Warszawa 2011.

System szkolny

System szkolny w Polsce obejmuje trzyletnie przedszkola, sześciolletnią szkołę podstawową, trzyletnie gimnazjum i szkołę ponadgimnazjalną (do wyboru: trzyletnie liceum profilowane, czteroletnie technikum, 2-3-letnią szkołę zawodową, dwuletnie liceum uzupełniające oraz trzyletnie technikum uzupełniające). Łączny czas trwania edukacji do momentu ukończenia szkoły dającej możliwość przystąpienia do egzaminu maturalnego wynosi od 12 do 15 lat (ze względu na nieobowiązkową edukację przedszkolną). Po zdaniu egzaminu dojrzałości absolwenci otrzymują świadectwo upoważniające ich do ubiegania się o przyjęcie do

szkoły wyższej lub pomaturalnej. Polski system edukacji obejmuje dzieci i młodzież w wieku od 3 do 21 lat. W sumie zakłada się, że kształceniem objęta jest młodzież studiująca do 24. roku życia⁷. Obowiązkiem edukacji objęte są dzieci i młodzież do 18. roku życia. Od momentu reformy oświaty w 1999 roku obowiązkowo ukończyć trzeba szkołę podstawową i gimnazjum, a nie, jak było wcześniej, tylko szkołę podstawową⁸.

Edukacja przedszkolna wciąż nie jest obowiązkowa. Utrudnia to planowanie i prognozowanie potrzeb związanych z wykorzystaniem miejsc w przedszkolach.

Wskutek malejącej liczby dzieci w wieku przedszkolnym zmniejszona została liczba przedszkoli (por. tabela 3). Sytuacja taka trwała aż do roku szkolnego 2006/2007. Od kolejnego roku szkolnego 2007/2008 odnotowujemy wzrost liczby przedszkoli.

Tabela 3

Edukacja przedszkolna w wybranych latach

Rok szkolny	Liczba przedszkoli	Miejsca w przedszkolach	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat*	Liczba dzieci w przedszkolach	Średnia liczba dzieci w przedszkolu
1990/1991	12 308	896 725	2 584 000	985 577	80
1995/1996	9350	767 409	bd.	773 233	83
2000/2001	8501	714 668	1 738 500	688 633	81
2005/2006	7738	686 667	1 471 700	654 362	85
2010/2011	8808	829 561	1 475 100	816 869	93

* Liczba dzieci w wieku 3-6 lat podana jest dla lat: 1990, 2000, 2005, 2010.

Źródło: Ibid.

Po okresie systematycznego kurczenia się oferty miejsc w przedszkolach, rok szkolny 2010/2011 przyniósł diametralną zmianę. Nie tylko wzrosła liczba przedszkoli, ale wyraźnie zwiększyła się (o prawie 143 tys.) liczba dostępnych miejsc w przedszkolach. Wzrosła też średnia liczba dzieci w przedszkolu. W roku szkolnym 2010/2011 wychowaniem przedszkolnym w ramach systemu oświaty objętych było o 65,1 tys. dzieci więcej niż w roku poprzednim. W tym czasie wychowaniu przedszkolnemu podlegało 69,9% dzieci w tej grupie wiekowej (rok wcześniej 67,3%). Duża dysproporcja występowała pomiędzy mias-

⁷ Z tego zakresu wiekowego, którym objęte są dzieci i młodzież przez system oświaty i system edukacji, wynikają trudności w analizie danych. Jedne źródła podają górną granicę wieku jako 21 lat, inne jako 24 lata.

⁸ Ze względu na ograniczoną wielkość opracowania temat został zawężony do systemu szkolnego jako podstawowej części systemu edukacji. W tekście celowo pominięto inne zagadnienia związane z systemem edukacji, takie jak: kształcenie ustawiczne, edukacja dorosłych itp., a także aspekt szkolnictwa specjalnego.

tem a wsią. W miastach do placówek przedszkolnych uczęszczało 83,6% dzieci, a na wsi 51,2%.

Sytuacja ta ulegnie zmianie w przyszłości, ponieważ obniżenie wieku szkolnego w konsekwencji przyniesie redukcję liczby przedszkoli. Nadwyżki kadrowe i lokalowe w przedszkolach można wykorzystać, upowszechniając edukację przedszkolną. Proponowane rozwiązanie wymaga poniesienia dodatkowych kosztów przez państwo i rodziców.

Zachodzące zmiany demograficzne najbardziej były odczuwalne na poziomie szkoły podstawowej (por. tabela 4). Liczba uczniów szkół podstawowych od początku lat 90. do roku szkolnego 2010/2011 zmalała o ponad 3 mln, co oznacza, że obecnie uczęszcza do szkół podstawowych populacja uczniów o ponad połowę mniejsza niż w roku szkolnym 1990/1991, a przeciętna liczba uczniów w szkole jest o 100 osób mniejsza.

Tabela 4

Szkolnictwo podstawowe w wybranych latach

Rok szkolny	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów w szkołach	Średnia liczba uczniów przypadających na szkołę
1990/1991	20 533	5 287 032	257
1995/1996	19 826	5 104 200	257
2000/2001	16 766	3 220 571	192
2005/2006	14 572	2 602 020	179
2010/2011	13 922	2 191 659	157

Źródło: Ibid.

Różnice te są bardzo duże i nawet przy założeniu, że szkoły w latach 90. ubiegłego wieku były przepelnione, przyszłe funkcjonowanie działających dziś szkół podstawowych może być bardzo kosztowne. Jednocześnie zamykanie szkół podstawowych, w których uczy się mało dzieci, nie jest dobrym rozwiązaniem. W roku szkolnym, ostatnim z analizowanych, średnia wielkość klasy na wsi wynosiła 15 uczniów, a w mieście 22 uczniów. W szkołach wiejskich (średnio 96 uczniów) uczyło się generalnie mniej dzieci niż w mieście (średnio 325 uczniów). W związku z tym tymczasowym rozwiązaniem w mieście może być liczebne zmniejszenie klas, ale na wsi takie rozwiązanie będzie problematyczne. W istniejącej już obecnie i pogłębiającej się w przyszłości trudnej sytuacji trzeba będzie znaleźć rozwiązanie kompromisowe, uwzględniające dobro dzieci i kalkulację kosztów. Jednocześnie nie może być to rozwiązanie jednakowe (standardowe) dla całego kraju. Przyjęte rozwiązania muszą uwzględnić duże zróżnicowanie przestrzenne liczby uczniów i zmian w tym zakresie.

Takie same problemy dotyczyć będą szkolnictwa na poziomie gimnazjalnym (por. tabela 5).

Tabela 5

Szkolnictwo gimnazjalne w wybranych latach

Rok szkolny	Liczba szkół gimnazjalnych	Liczba uczniów w szkołach	Średnia liczba uczniów w szkole
2000/2001	6295	1 189 945	189
2005/2006	7031	1 596 781	227
2010/2011	7278	1 261 381	179

Źródło: Ibid.

Proces ten nastąpi z przesunięciem w czasie, gdy do szkół gimnazjalnych wkroczą uczniowie z roczników uczęszczających obecnie do szkół podstawowych. Konsekwencją reformy oświatowej z 1999 roku było powołanie szkół gimnazjalnych. W przyszłości również one, podobnie jak szkoły podstawowe, będą zamykane. W roku szkolnym 2010/2011 uczyło się o 4,4% uczniów mniej niż rok wcześniej, a 24,5% mniej w stosunku do roku szkolnego 2003/2004. W gimnazjach problem będzie się pogłębiał.

Zmiany demograficzne zachodzące obecnie będą istotne dla szkół ponadgimnazjalnych (licea ogólnokształcące, licea profilowane, technika i szkoły artystyczne, zasadnicze szkoły zawodowe i przysposabiające do pracy) znacznie później niż dla szkół podstawowych. Konsekwencje zmian demograficznych w szkołach ponadgimnazjalnych dopiero zaczynają być odczuwalne (por. tabela 6). Zmniejszanie się liczby uczniów i jednocześnie zmniejszanie się liczby szkół odnotowuje się po roku szkolnym 2000/2001. W ciągu dziesięciu ostatnich analizowanych lat zamknięto ponad połowę szkół ponadgimnazjalnych (głównie z powodu likwidacji zasadniczych szkół zawodowych), a liczba uczniów w omawianych szkołach zmalała o 1 mln. W przypadku interesujących nas szkół widoczna jest tendencja do zwiększania przeciętnej liczby uczniów w szkołach.

Tabela 6

Szkolnictwo ponadgimnazjalne w wybranych latach

Rok szkolny	Liczba szkół	Liczba uczniów w szkołach	Średnia liczba uczniów w szkole
1990/1991	7702	1 896 198	246
1995/1996	9079	2 242 882	247
2000/2001	10 467	2 443 012	233
2005/2006	9175	1 720 158	187
2010/2011	4210	1 464 898	348

Źródło: Ibid.

Obecnie szkoły ponadgimnazjalne są większe, bo w ich murach uczy się średnio ponad 100 uczniów więcej niż na początku lat 90. Taka sytuacja może być spowodowana faktem, że zamyka się szkoły, mając na uwadze perspektywę spadku liczby uczniów w przyszłości. Maleje zainteresowanie szkołami ponadgimnazjalnymi, które nie dają możliwości uzyskania świadectwa dojrzałości. W konsekwencji rośnie zainteresowanie pobieraniem nauki w szkołach, których ukończenie daje możliwość kontynuowania nauki na wyższych uczelniach. Szkoły, w których można zrobić maturę, skupiły 86,2% młodzieży w tej kategorii wiekowej. Najszybciej spada liczba uczniów w liceach profilowanych, gdzie problemy demograficzne potęgowane są przez słabnące zainteresowanie tym typem szkół.

W efekcie malejącej liczby uczniów pojawia się inny problem – dopasowanie liczby nauczycieli do wielkości populacji uczniów na wszystkich szczeblach kształcenia. W najbliższym okresie bez pracy pozostanie wielu nauczycieli, wielu też podejmie decyzję o zmianie zawodu. W tej sytuacji ważne jest, aby utrzymać zatrudnienie nauczycieli na takim poziomie, który pozwoli w przyszłości szybko dostosować rozmiary kadry pedagogicznej do wzrastającej liczby uczniów. Pomimo to zatrzymanie w systemie edukacji wszystkich obecnie zatrudnionych nauczycieli nie jest możliwe ze względu na rozmiary kosztów.

Kolejnym problemem wiążącym się z dopasowaniem (reagowaniem) systemu edukacji do zachodzących zmian demograficznych jest właściwe wykorzystanie istniejącej bazy systemu edukacji, w tym infrastruktury szkolnej. Nie można zmarnować inwestycji, które zostały poczynione w budowę nowych szkół i remonty już istniejących. Rozwiązanie problemu wykorzystania i niezamarnowania istniejącej substancji szkolnej jest bardzo ważne z punktu widzenia kosztów utrzymania i funkcjonowania budynków szkolnych.

Prognozy dla Polski

Prognozy demograficzne dla Polski nie zakładają szybkiej zmiany sytuacji (por. tabele 7 i 8). Liczba dzieci i młodzieży objętej systemem edukacji będzie malała do roku 2035. W konsekwencji będzie się to przekładało na malejącą grupę osób w wieku produkcyjnym. W związku z tym system edukacji musi tak dobrze przygotowywać przyszłych pracowników, aby byli oni w stanie zastąpić na rynku pracy znacznie liczniejsze roczniki wcześniejsze.

Malejąca liczba ludności Polski w konsekwencji spowoduje zmniejszenie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Zmniejszy się nie tylko liczba uczestników systemu szkolnego, ale też będzie mniej osób na rynku pracy, a więcej korzystających ze świadczeń emerytalnych, ponieważ będzie nieproporcjonalnie dużo osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 7

Prognozowana liczba ludności Polski
według wieku w wybranych latach (w tys.)

Wiek	2015	2020	2025	2030	2035
Ogółem	38 016	37 830	37 438	36 796	35 993
0-2 lata	1214	1116	974	858	820
3-6 lat	1632	1590	1435	1247	1121
7-12 lat	2217	2438	2379	2151	1875
13-15 lat	1086	1117	1226	1185	1063
16-18 lat	1173	1049	1187	1221	1141
19-24 lata	2817	2320	2135	2367	2417

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznika Demograficznego 2011, op. cit.

Tabela 8

Prognozowana liczba ludności Polski w grupach wiekowych
w wybranych latach (w tys.)

Wiek	2015	2020	2025	2030	2035
3-17 lat	6108	6194	6227	5804	5200
18-64 lata	25 169	23 917	22 778	22 348	22 003
65 lat i więcej	5929	6954	7844	8195	8358

Źródło: Ibid.

Podsumowanie

Przemiany systemowe, ekonomiczne i społeczne wpłynęły na zmiany demograficzne w Polsce. Zmiany demograficzne zachodzące obecnie i prognozowane w przyszłości będą oddziaływały na zmiany w systemie szkolnym i całym systemie edukacji. Osoby tworzące i wprowadzające zmiany w polskim systemie szkolnym będą musiały wziąć pod uwagę wiele elementów.

Malejąca liczba dzieci spowoduje, że z roku na rok coraz mniej dzieci będzie korzystało z placówek wychowania przedszkolnego, a placówki powołane do działania w ostatnim okresie pozostaną niewykorzystane. Zjawisko to zostanie pogłębione przez obniżenie wieku szkolnego, co wpłynie na zmniejszenie liczby grup w przedszkolach z 4 do 3. Kolejny problem, przed jakim stoją przedszkola, to wprowadzenie nowej formy odpłatności za przedszkola (płatność za faktycznie spędzony czas). To spowodowało mniejsze zainteresowanie przedszkolami, a wielu rodziców skróciło dzienny czas przebywania dziecka w przedszkolu. Taka sytuacja utrudnia wychowawcom przedszkolnym realizowanie programu edukacyjnego.

Malejąca liczba dzieci, a w konsekwencji malejąca liczba uczniów pociągnie za sobą w konsekwencji wiele problemów najpierw w szkołach podstawo-

wych, a potem w pozostałych typach szkół. Kolejny problem, z jakim muszą się zmierzyć szkoły podstawowe, to przygotowanie obiektów i kadry na przyjęcie dzieci 5- i 6-letnich oraz przygotowanie i wyposażenie tzw. klas zerowych. W przyszłości wyjątkowe problemy przyniesie 2014 rok. W tym roku zakończy się okres przejściowy związany z wprowadzeniem reformy „obniżenia wieku szkolnego” i do szkół podstawowych pójda jednocześnie dzieci z roczników 2007 i 2008, które były liczniejsze niż obecnie rozpoczynające naukę. Szkoły podstawowe nie są przygotowane na przyjęcie takiej liczby dzieci.

Konsekwencją malejącej liczby uczniów jest zamykanie szkół małych, drogich w utrzymaniu. To rozwiązanie odsuwa przestrzennie szkołę od dzieci, a przez to utrudnia dostęp uczniów do szkoły.

Ogólne bilanse miejsc w przedszkolach i szkołach, jakie są prowadzone w skali dużego miasta powodują, że dzieci z nowych dzielnic muszą być dowożone do obiektów w starych dzielnicach, a to utrudnia dostęp i korzystanie z nich.

W konsekwencji zmian trzeba będzie rozwiązać problem nadwyżki kadry nauczycielskiej. Wielu nauczycieli zostanie zwolnionych. Jednak należy pamiętać o tym, że jest to kadra bardzo dobrze przygotowana, z doświadczeniem, która w przyszłości może być potrzebna.

Wszystkie zmiany w systemie szkolnym, które zostały wprowadzone, i te, które będą wprowadzone, wiążą się z wysokimi kosztami, które będzie musiał ponieść budżet naszego państwa. Wyższe koszty edukacji dzieci poniosą również rodzice.

Bibliografia

- Auleytner J.: Polityka edukacyjna a konkurencyjność kapitału ludzkiego. W: Edukacja w perspektywie integracji Europy. Red. M. Ochmański, T. Sokołowska-Dzioba, A. Pielecki. Warszawa 2001.
- Jagas J.: Wokół kryzysu edukacji. Aspekty społeczno-ekonomiczne. Opole 2010.
- Kotowska I.: Zmiany stanu i struktury rodzin w kontekście przemian procesów demograficznych w Polsce w latach 1988-2001. W: Problemy demograficzne Polski przed wejściem do Unii Europejskiej. Red. Z. Strzelecki. PWE, Warszawa 2003.
- Nosowicz J.F.: Edukacja dla przyszłości. Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2004.
- Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2010/2011. GUS, Warszawa 2011.
- Przemiany demograficzne w Polsce w latach 90. w świetle koncepcji drugiego przejścia demograficznego. Red. I. Kotowska. SGH, Warszawa 1999.
- Rocznik Demograficzny 2011. GUS, Warszawa.
- Rzymelka-Frąckiewicz A.: Politycy wobec przemian edukacyjnych. Studium odpowiedzialności społecznej. Toruń 2010.

- Strzelecki Z.: Europa – Polska. Stan i perspektywy demograficzne (1980-2050). W: Problemy demograficzne Polski przed wejściem do Unii Europejskiej. Red. Z. Strzelecki. PWE, Warszawa 2003.
- Zamorska K.: Edukacja sprawa prywatna czy publiczna. W: Polityka społeczna w procesie integracji europejskiej – przegląd problemów. Red. A. Rączaszek, W. Koczur. Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2009.

DEMOGRAPHIC TRANSFORMATIONS AND ADJUSTMENT OF THE POLISH EDUCATION SYSTEM

Summary

Demographic transformations caused by economic and social changes results in negative changes in the demographic structure of the Polish society. The number of children has been decreasing. According to the demographic forecasts, this tendency is going to continue. The current situation requires adjustment of the education system to the changing number of the pupils' (students') population. Initially these changes concern kindergartens and primary schools. In the future, they are also going to be observed in schools at higher than the lowest one levels of education. As the consequence of demographic transformations, the population at the working age is also going to face some serious problems. Therefore, the education system reaction to all these changes should be not only limited organizational changes in the kindergartens and schools, but it should also include adjustments of school programmes.